

Baba Kama Sources 27

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף קט עמוד ב

מתני'. מי שהלך למדינת הים ואבדה דרך שדהו, אדמון אומר: ילך לו בקצרה, וחכמים אומרים: יקנה לו דרך במאה מנה או יפרח באויר.

גמ'. מ"ט דרבנן? שפיר קאמר אדמון! אמר רב יהודה אמר רב: כגון שהקיפוח ארבעה בני אדם מארבע רוחותיה. אי הכי, מאי טעמא דאדמון? אמר רבא: בארבעה דאתו מכח ארבעה, וארבעה דאתו מכח חד - כולי עלמא לא פליגי דמצי מדחי ליה, כי פליגי - בחד דאתי מכח ארבעה, אדמון סבר: מכל מקום דרכא אית לי גבך, ורבנן סברי: אי שתקת - שתקת, ואי לא - מהדרנא שטרא למרייהו ולא מצית לאשתעויי דינא בהדייהו.

רש"י מסכת כתובות דף קט עמוד ב

אי שתקת שתקת - ואוזיל גבך כשתקנה הדרך ממני.

תוספות מסכת כתובות דף קט עמוד ב

ורבנן סברי אי צייתת צייתת ואי לא מהדרנא שטרא למרייהו - אבל הא לא מצי למימר בחד דאתי מכח חד מזבנינא ליה לארבעה דלא מצית לאשתעויי דינא בהדייהו שלא יכול להפקיע דינו על ידי מכירתו הואיל וקודם שבא לידו לא היה ראוי לומר כן אבל בחד דאתי מכח ד' יכול לומר מהדרנא שטרא למרייהו וזכות הבא על ידו הוא יכול להפקיעו ולהעמידו בזכותו שהיה לו קודם שבאו לו אלו השדות לידו והא דקאמר בפ"ק דב"ק (דף ח.) מכר לאחד או לג' בני אדם כאחד פירוש עידיית ובינונית וזיבורית כולן נכנסו תחת הבעלים ומוקי לה התם בשלקח עידיית באחרונ' ופריך וליתו כולהו וליגבו מעידיית משום דאמר להו אי שקליתו כדיניכו שקליתו ואי לא מהדרנא שטרא דזיבורית למריה ופריך נזקין נמי נימא הכי אלמא התם אמרי' הך טעמא לכולי עלמא לא קשה מידי דהתם לית ליה פסידא לגמרי דהא גבי מזיבורית ולהכי מודה התם דמצי אמר מהדרנא שטרא למריה אבל הכא דאיכא פסידא לגמרי סבירא ליה דלא אמרי' מהדרנא שטרא למרייהו והא דפריך אי הכי נזקין נמי נימא הכי הוא הדין דאבעל חוב מצי פריך אמאי גובה מן הבינונית אלא רבותא קפריך דאפי' נזקין דדינו מן התורה בעידיית לימא הכי ורש"י פי' לשם דווקא מנזקין קפריך אבל מבעל חוב ניחא ליה דגובה מן הבינונית דאי א"ל מהדרנא שטרא דזיבורית למריה מצי א"ל לכי תהדר אבל נזקין ניתיב בינונית ולא מצי אמר ליה לכי תהדר וכו' כתובת אשה נמי אמאי גובה מן הזיבורית תימא ליה לכי תהדר הא לאו מילתא היא דבהך טענה ליכא לאפקועי יותר ממה שגובה אם היו כולן ברשות הבעלים הראשונים ולפי זה שפיר הוצרך לפרש כאן אי צייתת צייתת ואוזיל לגבך דהשתא מרויח במה שאינו מחזירו לו ולא משמע כלל הלשון כך ועוד דקתני במתני' יקח לו דרך במאה מנה משמע כמו שירצה מוכר.

תוספות מסכת יבמות דף לז עמוד ב

דאמר ליה אי שתקת שתקת - פי' ולא תטול כלום ולא כמו שפירש בקונט' אי שתקת ומוזילנא לך דהא קתני יקח לו דרך במאה מנה ובפ"ק דב"ק (דף ח.) גבי מכרן לאחד כולן נכנסו תחת הבעלים והויא אשה בזיבורית אף על פי שלקח עידיית באחרונה משום אי שתקת כו' ולא מצי אמרה ליה לכי תהדר כיון שאין בא להפקיע מדינא ובחד דאתי מכח חד לא מצי למימר ואי לא מזבנינא לארבעה דהא פשיטא כיון דלא אתי מכח ארבעה לא שבקינן ליה ואם תאמר וארבעה דאתו מכח חד ליהדר ההוא חד דמי קצרה וי"ל דמצי אמר ליה לא מכרתי אלא מה שיש לי בה.

רא"ש מסכת בבא קמא פרק א סימן ג

ג [דף ח ע"א] אין לו גובה משלפניו. היה אומר ריב"ם ז"ל שאם באו כולם בבת אחת כל הקודם בשטר יגבה מהאחרון תחלה בין עידיית בין בינונית בין זיבורית. והמאוחר ממנו גובה אחריו משלפניו. והמאוחר יותר גובה משלפני פניו. ואם הנזקין קדמו וב"ח אחריו וכתובת אשה באחרונה ובאו לגבות כאחד הנזקין קודמין לגבות מן האחרון ואפילו הן זיבורית. וב"ח משלפניו ואפילו הן עידיית. וכתובת אשה משלפני פניו ואפילו הן עידיית. ואין נזקין יכולין לומר א"כ הורעת כוחי. שכך הוא דין מי שקדם שעבודו צריך לגבות תחלה ואין יכול לגבות אלא מן האחרון. ואם בא לגבות משלפניו יאמר הנחתי לך מקום לגבות ממנו. מיהו נראה לי אם נזקין יפייסו הלקוחות הראשונים שיניחום לגבות תחלה מהן ולא יאמר הנחתי לך מקום לגבות מהן לא מצי ב"ח וכתובת אשה למימר לנזקין כבר נסתלק שעבודך מהם כיון שהניחו בני חרי אצל המוכר וכיון ששטרך מוקדם אתה צריך לגבות מבני חרי שהניחו ביד המוכר. משום דאמר להו ניזק כולהו משעבדי דידי נינהו אלא שחכמים תקנו לטובת הלקוחות שאין נפרעין מהן כל זמן שהניחו בני חורין וכיון שהם מוחלין על התקנה שהתקינו לטובתם אתם מה לכם עמי. אני אקח מאיזה מהן שארצה:*

דאמר להו אי שקליתו כדינכם שקליתו. ואי לא מהדרנא שטרא דזיבורית למריה. הא דקאמר מהדרנא לאו דוקא שאם היה מחזיר לו השטר לא נתבטל המקח בשביל זה אם לא שיקנה השדה בקנין או שימסור לו השטר ויכתוב לו שטר מכירה עליו קני לך איהו וכל שיעבודה. כדתנן בפרק בתרא דבבא בתרא (דף קסח ב) מי שבא ואמר אבד שטר חובי אף ע"פ שבאו עדים ואמרו אנחנו כתבנו וחתמנו ונתננו לו השטר אין כותבין. בד"א שטרי הלואה אבל בשטרי מקח וממכר כותבין חוץ מאחריות שבו. רשב"ג אומר אף בשטרי מקח וממכר אין כותבין. ומפרש התם דבאותיות נקנות במסירה קמיפלגי. רשב"ג סבר אותיות נקנות במסירה וחיישינן דלמא החזיר לו השטר ורבנן סברי אין אותיות נקנות במסירה ואף אם החזיר לו השטר לא נתבטל המקח. וקיימא לן אין אותיות נקנות במסירה: ואזליתו כולכו ושקליתו מזיבורית. ולא מצו למימר ליה לכי תיהדר. ואפילו האשה שרוצה ליתן לה זיבורית. משום שכל דבר שאדם יכול לטעון רואין אותו כאילו הוא כבר עשוי. כדאמרין פרק בתרא דכתובות (דף קט ב) מי שאבדה לו דרך שדה בחד דאתי מכח ארבעה יקח לו דרך במאה מנה או יפרח באויר. משום דא"ל אי שתקת שתקת ואי לא מהדרנא שטרא למריהו ולא מצית לאישתעווי דינא בהדיהו. ודלא כפרש"י שפירש התם אי שתקת ואזילנא גבר² דיקח לו דרך במאה מנה קאמר. אלא כל דבר שיכול לטעון פסקינן ביה כאילו כבר (טען בו) [עשוין] וכן משמע הכא אפילו אי לא טען אי שתקיתו כו' אכן טענינן ליה ופוסקינן להן הדין כך דכולן נכנסו תחת הבעלים ללוקח בזה אחר זה³ כמו לשלשה בני אדם כאחד. וכן לשנויא אחרינא דמוקי לה ביתמי ומשום דאמר ללוקח אי אפשרי בתקנת חכמים אף אי לא טעין⁴ כגון זה פתח פירך לאלם וטענינן להו⁵ והא דקאמר אי הכי בנזקין נמי ה"ה דה"מ = דהוה מצוי למיפרך מב"ח שיטול בזיבורית ולא מצי למימר ליה לכי תיהדר אלא נקט נזקין דדינו בעידית לרבנותא שאף הכא לא יטלו אלא בזיבורית והא דאמר הכא דנזקין שקלי מזיבורית בני חרי ולא מעידית דלקוחות היינו כדבר נחמן בפרק הניזקין (דף נ א) דאמר מר זוטרא [בריה דרב נחמן] משמיה דר"נ שטר חוב היוצא על היתומין אף ע"פ שכתוב בו שבח אין גובה אלא מן הזיבורית [ותנא אברם חוזאה⁶ אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזבורית] ואפילו הן נזקין. ואף על גב דדחי ליה רבא ומוקי ליה כרבי ישמעאל. שנויא דחיקא הוא לאוקמא ברייתא דאברם חוזאה דלא כהלכתא דקיימא לן כרבי עקיבא. וגם אביי סבירא ליה כרב נחמן. וגם רב אלפס ז"ל כתב בהלכות גיטין איכא למימר כיון דאביי ורב נחמן קיימי בחדא שיטתא הוה ליה רבא יחיד לגבייהו ולית הלכתא כוותיה. ומה שכתב רב אלפס ז"ל כגון שלקח עידית באחרונה והיינו טעמא דלא אתו כולהו וגבו מעידית משום דאמר להו לוקח טעמא מאי אמור רבנן⁷ ולא הזכיר בדבריו דאירי בדיתמי כתב הרשב"ג ז"ל דשגגה היתה או סמך על מה שמפורש בגמרא דע"כ בדיתמי איירי דאי לאו הכי אמר להו אי שתקיתו ושקליתו כו' ואפילו נזקין וב"ח הוו שקלי מזיבורית. והראב"ד וה"ר יונה ז"ל חלקו בין יתומין ובין לקוחות.⁸ ואפילו רבא דאית ליה שטר שכתוב בו שבח גובה מעידית דיתמי וכן נזקין מודה דאין גובה מלקוחות דחששו חכמים טפי לפסידא דלקוחות:

הגהות אשרי מסכת בבא קמא פרק א סימן ג

** מכרן לאחד או לג' כאחת ואפילו בזה אחר זה בג' ימים ולקח עידית באחרונה אף ע"ג דהוי להו למיגבי מאחרון אין גובין נזקין וב"ח אלא מבינונית משום דאמר ליה אי שקלית וכו' ואין יכול לדחותם אצל זיבורית מהאי טעמא כיון דלא גזים א"ל לכי תיהדר אבל כתובת אשה אין גובה אלא מן הזיבורית כדינה דקודם שיתן לה יותר מדינה ודאי מיהדר שטרא דזיבורית למריה וחשיב כאילו החזיר. מהרי"ח:
וביתמי שהמוכר מת דליכא למימר הדרנא שטרא למריה גבו כולהו כדין אם לקח עידית באחרונה דאמר להו טעמא מאי אמור רבנן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין משום תקנה דידי בהאי תקנה לא ניחא לי ואם לקח זיבורית באחרונה גבו כולהו מזיבורית. מהרי"ח:
מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמיא והא דנזקין גובה מן העידית דלוקח היינו דוקא כשעמד בדין וקיימא לן דמלוה על פה גובה מן היורשין. מא"ז:
ולוקח ראשון שמכר ללוקח שני כל זכות שהיה בידו לדחות לנזקין ולב"ח מכר לו אבל לגבי לוקח שני לא אמרינן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש וכו' דלגבי לוקח ראשון נמי משועבדים הם אא"כ הניחו לו בינונית דכותיה ואם לא זבן לוקח שני אלא עידית או זיבורית מצי אמר ליה להכי טרחי וזבני ארעא דלא חזי למיקם קמך. מהרי"ח:

חידושי הרשב"א מסכת בבא קמא דף ח עמוד א

וכן אמר רב ששת בשקנה עידית באחרונה. קשיא לי היכי אפשר לאוקמה לברייתא בהכין דא"כ כולן גובין מן האחרונה וכדאקשינן מאי שנא שלשה אפילו לאחד נמי דהיא היא דאתא לפרוקי, ואף על גב דהדר אקשינן עליה הכי וכדאמר' וליתו כולהו וליגבו מן העידית מ"מ רב ששת דקארי לה מאי קארי לה, ועוד דהא משמע דאכתי אתי לאוקמי להאי פירוקא מדקאמר משום דאמר להו אי שתקיתו ושקליתו ואי לא מהדרנא שטרא דזיבורית למארי, ואזליתו ושקליתו כלכו מזבורית, דאי איתא אכתי ברייתא דקתני כולן נכנסו תחת הבעלים היכי משכחת לה וברייתא דינא קתני ולא פשרה.

ומסתברא לי דרב ששת סבר דכל שמכר לאחד ואפילו בזה אחר זה יכולין כולן לומר לו שעבודן גבי דידך הוא וקם דינא בהדך כדמעיקרא, והלכך מדינא כולן גובין כדינן, אלא למאי דאקשינן דדינא דחד כדינא דתלתא ולגבו כלהו מן העידית שבאחרונה ולבטל דינייהו קמא קאמר ליה אלו באו לבטל דינא קמא ולשקול יתר מדינייהו מי שקלי אדרבה מצי למימר להו כיון דלא ניחא לכו כדינא קמא אף אנא מהדרנא שטרא דזבורית למאריה ולא שקליתו אפי' כדינייכו קמא, והיינו דקאמר מהדרנא שטרא דזיבורית למרה ולא קאמר אהדר שטרי למרייהו כדאמר (כתובות ק"ט ב') גבי מי שאבדה לו דרך שדהו והכא נמי הו"ל למימר הכי דבהכי מיתוקמא טפי שפיר ברייתא וכדבעי לוקח נמי לאגבינהו לכלהו כדיניהו קמא, אלא דמלתא בעלמא הוא דקאמר להו אי בעיתו למישקל טפי מדינייכו אהדר שטר זבורית ושקליתו בפחות מדינייכו, והדר אקשי הא ודאי לא אפשר לאוקמי ברייתא בהכי דאילו איתיה למוכר ומצי לוקח למהדר שטרא למאריה ודאי לא שקלי כלהו אלא מזבורית כאלו אהדר שטריה למאריה, אלא ברייתא לא מיתוקמא לעולם בדאית' למוכר אלא בדשכיב ושביק יתמי דלא מצי למימר הכי והדרא קושיין לדוכתה דאקשינן מאי שנא לשלשה ומאי שנא לאחד, כנ"ל.

ואפשר דדיניה דרב ששת דינא דלא אפשר ליה ללוקח לגרועי דיניהו בטענת מהדרנא שטרא למריה, דלא אשכחן לה בעלמא אלא לאוקמי דינא ולא לגרועי גבי מי שאבד לו דרך שדהו בחד דאתי מכח ארבעה דכי אמר ליה ללוקח ארחאי גבי דידך היא מהדר ליה לוקח מאי אפסדתיך אי לא שתקת מהדרנא שטרי למרייהו ותיקום דינך, וברייתא לרב ששת שפיר מיתוקמא בהכין אלא דמאן דדחי ליה סבר דאפילו לגרועי דינייהו מצי אמר וכמ"ד הדר דינא, ואפילו תמצא לומר דקי"ל כרב ששת וכמ"ד קם דינא אפי' מקשינן כעין הניחא למ"ד קם דינא אלא למ"ד הדר דינא וכדבעינן לאוקמי פלוגתייהו דאדמון וחכמים בפרק החולץ (ל"ז ב') וכן פליגי בהא אמוראי התם מאי איכא למימר, ובהא נמי מיתרצא ההיא דאמר רבא לקמן בראובן שמכר שדותיו לשמעון והלך שמעון ומכר שדה אחת ללוי דאי לא אמר' הכי אף ההיא דרבא לית לה אוקמתא אלא דוקא בדיתמי כמו שאכתוב בס"ד. [ע"י בתשו' ח"ה ס' קמ"ח].

הא דקאמר אי הכי בניזקין נמי נימא הכי, לאו דוקא אלא לב"ח נמי מצי לדחויי הכי לגרועי מדיניה דלא ליגבי מבינונית ולא מצי ב"ח למימר ליה לכי תהדר דהשתא נמי מגרעת לי ולא יהבת לי אלא זיבורית דכל היכא דמצי למיהדר דיניה כאלו אהדר, וכההיא דמי שאבדה לו דרך שדהו דלא מצי למימר ליה לכי תהדר, והכא דקאמר אי הכי ניזקין נמי לרבבותא נקטיה לומר דאפילו למי שדינו ליטול מן העידית יכול הוא לדחותו אצל זיבורית בטענה זו כ"ש לב"ח וכ"ש לאשה, וא"נ משום דמעידית סלקינן להו דדינא דניזקין מיניה, ומיניה הוה בעי לוקח למיתב להו, קאמר ליה אי הכי אפילו הנזקין לידחיייה בטענה זו.

אלא הב"ע ביתמי דלאו בני פרעון נינהו. נ"ל דה"פ ביתמי קטנים עסקינן דלאו בני פרעון נינהו עד שיגדלו, דאי ביתמי גדולים הוה ליה למימר הכא ביתמי עסקינן דלאו בני פרעון נינהו דהשתא הוה משמע דכולהו יתמי לאו בני פרעון חוב של אביהן הן, ועוד דאם איתא הכי קאמר דלאו בני פרעון נינהו והא קי"ל כרב נחמן דאמר יתומים שגבו קרקע בחובת אביהן ב"ח חוזר וגובה אותה מהם, והא ודאי בפרעון קאמר וא"נ אבטל המקח, דאי לא מאי מהדרנא שטרא דקאמר, ויתמי דקאמר בכה"ג קאמר כלומר מהדרנא לה לדידהו בחובת אביהם, ועוד דאי לא למה ליה למימר דלאו בני פרעון נינהו לימא אלא בדשכיב א"נ בדיתמי עסקינן דודאי פשיטא דכל דקנו יתמי מדידהו או דניתן להם במתנה אין ב"ח דאביהן גובה מהן, אלא ודאי כדאמרן דביתמי קטנים עסקינן ושגבו בחובת אביהן קאמר, ואלו היו גדולים הי' יכול לדחותם בטענה זו לדעת המקשה אבל עכשיו שהם קטנים ואינם בני פרעון אינו יכול לדחותם בכך דאפילו החזירה עליו הן חוזרין ושעבודא עליה דידיה רמיא. ונ"ל דמהא שמעינן דאי שכיב לוח ושבק בני חרי ביד יתומים קטנים דלאו בני פרעון נינהו השתא ושביק לקוחות, מלקוחות גבי ולא מצי למימר לי' הנחתי לך מקום לגבות ממנו דהשתא מיהא לא מצי לגבות הימנו והו"ל כאשתדוף בני חרי דגבי ממשעבדי, וכבר כתבתי יותר מזה בסוף פרק גט פשוט בס"ד.

בית הבחירה (מאירי) מסכת בבא קמא דף ח עמוד א

מכרן לאחר אם בבת אחת כגון בשטר אחד או ביום אחד שלא הובררו בשעות אין צריך לומר שהוא נכנס תחת הבעלים לפרוע לכל אחד כדינו אבל אם מכרם לו בזה אחר זה יום אחר יום אם לקח זבורית באחרונה כלם נדחים אצל הזיבורית שאף הוא יש לו על עצמו דין הנחתי לך מקום אבל אם לקח עדית באחרונה בזה נשתנה הדין והוא שאם הלוח שמכר קיים יראה מן הסוגיא שהוא יכול להוריד את הניזק לבינונית אף על פי שלקח העדית אחרון שאומר לו אי שתקת שתקת כלומר ותטול מן הבינונית ואי לא מהדרנא שטרא דזיבורית למריה עד שתהא אותה הזבורית אצלו בני חרי ותדחה אצל הזיבורית ואף על פי שאין אותיות נקנות במסירה אין הכונה חזרת השטר לבד אלא הקנאה במתנה או מכירה ומצד שכבר היתה שלו ושהוא מחזיר לו עם הקנאתו שטר המכר הוא אומרה בלשון מהדרנא והוא הדין שאם לא לקח הוא זבורית מצי אמר יהבנא ליה מדילי שבכל צד שיבאו לו נכסים בני חורין המלוה נפקע מן המשועבדים ומתוך כך אף בלא

הקנאה דוחה לבינונית אבל אינו מוריד בעל חוב לזיבורית מטעם מהדרנא וכו' ואף הוא טוענו לכי עבדת עבדת דהא אי מהדרת הכא זיבורית והכא זבורית אבל דלא עבדת שקילנא בדינא וכתובה מיהא הואיל ודינה בזבורית נוטלת הזבורית אף בלא החזרת זבורית למריה:

ונמצא שאף בלא החזרת שטר אלא בהפחדה בעלמא מוריד את הניזק לבינונית ומעמיד בעל חוב כדינו בבינונית גם כן וכתבת אשה בזבורית ואם רוצה ליתן או למכור ללוה בזול זבורית דוחה את כלם אצלו למדת לפי מה שכתבנו שזה שהקשה אי הכי לניזקין נמי פירושו שידחה מעדית לבינונית:

ומכל מקום יש פוסקים שבטעם אי שתקת מחזיר את כלם לזיבורית ופרשו אי שתקיתו ושקליתו מזבורית מוטב ואי לא מהדרנא וכו' ואתם גובים זבורית כמו שאני רוצה ליתן ועומדים בספק ערעור שמא יצאו שם בעלי חוב אחרים ומפרשים אי הכי לניזקין נמי שידחהו אצל זבורית ועיקר הדברים כדעת ראשון לגבות ניזק ובעל חוב בבינונית וכתבת אשה בזיבורית:

מת הלוה שמכר קרקעות אלו ולא נשאר מנכסיו כדי לפרוע ונזקקו ניזקין ובעל חוב ואשה בכתבתה לטרופ מן הקרקעות שלקח זה ושלקח עדית באחרונה והרי הופקעה מלוקח זה טענת מהדרנא שטר זבורית למריה שאם יחזיר הרי הם נכסים שקנו יתומים ואין נזקקים להם לשום תובע והרי הוא כמוכר לאחרים ואף אם מכר עדית רצה מזה גובה וכו' כמו שיתבאר ושמה אתה סבור לומר שיהו כולם גובים מן העדית שהוא אחרון אינו כן אלא הניזק גובה מן העדית כדינו אחר שנמכר אחרון אבל אין בעל חוב וכתבת אשה נפרעין ממנו שהרי הוא אומר להם תקנת הנחתי לך מקום מפני הלוקח נתקנה ואיני רוצה באותה תקנה שכל תקנה הנתקנת לתועלתו הוא יכול לומר איני רוצה באותו תועלת על הדרך האמור בכתובות פ"ג א' שיכולה אשה לומר לבעלה איני נזונת ואיני עושה מאחר שלטובתה נתקנו לה מזונות תחת מעשי ידיה הואיל ורוב נשים אין מעשה ידיה מספיקין למזונותיה אם אין זו רוצה באותה תקנה הרשות בידה כמו שיתבאר במקומו והילכך ניזק נוטל בעדית ובעל חוב בבינונית וכתבת אשה בזבורית:

גדולי הפוסקים לא הביאו בהלכותיהם מה שבארנו שכשהמוכר קיים דוחה את כלם אצל הבינונית מטעם החזרת הזבורית לבעליו אלא שאף במוכר קיים נוטלין כדינם וניזק מיהא נוטל בעדית ואין גורסין בשמועה זו ביתמי עסקינן אלא שאחר שהקשו לטעם אי שתקת שתקת אי הכי לניזקין נמי הם גורסים אלא טעמא דלא שקלי כולהו בעדית משום דאמר טעמא מאי תקינו רבנן וכו' לא ניחא לי וכו' והלכך גובין כלם כדינם אף במוכר קיים וטעמא דאי שתקת דחוייה מכל וכל ומכל מקום קצת מפרשים סומכין את דבריהם מפני שאם נאמר כן אף במכרן כלן בבת אחת לאחד ראוי לומר כן ומ"מ יראה לי שאם מכרן כלם לאחד כאחת אם המוכר קיים כך הוא הדין ולא אמרו במכרן לאחד כאחת שהוא נכנס תחת הבעלים אלא כשמת מוכר שאין כאן מקום להחזרת שטר ולא לבטול תקנת הנחת מקום:

יש מי שאומר שטענת החזרת השטר אם המוכר קיים טענה חזקה היא ולא עוד אלא שכתבו שאף בניזק חוזר בה אצל הזיבורית ואין צריך לומר בבעל חוב וכל שכן בכתבת אשה ומה שהקשה אי הכי לניזקין נמי פירושו ולהחזירו לזיבורית ושמה תאמר יאמר לו לכשתחזיר שהרי אף עכשו אתה רוצה לפרעם מן הזבורית אין הדבר כן שכל מה שבידו לעשותו אף הוא מכריחו לקבלו עד שלא נעשה וכן מוכיח בכתובות שהרי בפרק שני דיני גזרות ק"ט ב' במי שאבדה לו דרך שדהו אמרו שאם היו מקיפין אותו ארבעה בין דאתו מכח ארבעה בין דאתו מכח חד כולי עלמא לא פליגי דמצו מדחו ליה כי פליגי בחד דאתי מכח ארבעה אדמון סבר מכל מקום ארחאי גבך הוא ורבנן סברי אי צייתת צייתת ואי לא מהדרנא שטרא למריהו ולא מצית לאישתעווי דינא בהדיהו ואין רשאין לומר לכשתחזיר והלכה כרבנן:

ומכל מקום בפרק החולץ נראה שטעם זה אינו ולא הוצרכנו לו אלא לדעת האומר הדר דינא אבל לדעת האומר קם דינא שהלכה כמותו לדעתם אין הטעם משום אי צייתת אלא מטעם קם דינא כלומר הואיל וכשהיה מארבעה לא היה לך אצלם כלום אף עכשו כשבאה אצל אחד קם דינא ונמצא שטעם אי צייתת אזלה לה:

וכן גדולי הדורות כתבו שאפילו נאמר שטעם חכמים באבדה לו דרך שדהו מטעם אי צייתת צייתת שאני התם שבעל הדרך רוצה ליפות כחו על לוקח זה במה שהורע כחו אצל המוכרים שמכרו לו כל זכותם שבא לידם ולפיכך יכול לומר אי צייתת צייתת אבל בזה אין הניזקין מיפים כחם על לוקח זה אלא במה שהיה דינם אצל המוכר שמכרה לו ושמה תאמר לדעת זה מה שהקשו בגמ' אי הכי לניזקין נמי נימא הכי היה לו לתרץ שאין ניזקין דומין לבעל חוב שהניזקין אין מיפים כחם אצל הלוקח אלא במה שהיה דינם אצל המוכר אבל בעל חוב דין הוא שלא יטול בעדית מטעם אי שתקת וכו' שהרי

רוצה ליפות כחו אצל הלוקח במה שלא היה דינו אצל המוכר אפשר שכיון שלקח עדית באחרונה אף על המוכר היה דינו בעידית הנשאר לו:

ולדעתי טעם אי צייתת אין ראוי לדחותו הואיל ובמקומו נאמר כן וזו שבפרק החולץ סוגיא בעלמא היא ואין דוחין ממנה טעם האמור במקומו ומ"מ דוקא מהני להחזיר את הניזק לבינוני כדעת ראשון ולא לזיבורית שאינו דומה לגמרי לטעם האמור באבדה לו דרך שדהו שבאותו הדין אלו היו השדות עדין ביד המוכרים אינו זוכה בדין בה כלל והרי לוקח כדין ערב לומר שכל שהמוכר פטור אף הלוקח פטור אבל זו שבכאן אלו היה הכל ביד המוכר היה כל אחד זוכה כדינו ואין טעם מהדרנא שטרא ראויה להפקיע אא"כ בהפחדת פסידא יתרה מזו על הדרך שביארנו תחלה אף על פי שבאחרון של כתובות כתבנו שאין לוקח זה כדין ערב מכל מקום לענין זה ראוי לומר כן:

ויש מפרשים בטעם זה אי צייתת להתפשר עמי בדמים מוטב ואי לא מהדרנא וכו' ולא יהא לך מקום להתפשר עמהם שאין אדם רוצה לחלק שדהו לשנים ונמצא מרויח:

ולענין ביאור זה שאמרו בסוגיא זו ביתמי דלאו בני פרעון נינהו יש שמקשים שהרי יתומים שגבו קרקע בחוב אביהם בעל חוב חוזר וגובה מהם ופרשוה בקטנים ומכאן למדו גדולי הדור שאם מת הלוה והניח בני חורין ליתומים קטנים ויש שם לקוחות שגובה מן הלקוחות ואין יכולים לומר הנחתי לך מקום דהשתא מיהא לא מצי למגבי והוה ליה כאשתדוף בני חרי דגבי ממשעבדי ואין נראה לי מאחר שאותם בני חרי בעין והרי שלו לפניו אף על פי דאריה רביע עלייהו והכא שאני דכי מהדר שטריה נכסי דקנו יתמי נינהו:

זה שלקח שלשה קרקעות ולקח עדית באחרונה ומת המוכר שאלמלא שאינו רוצה בתקנת הנחתי לך מקום היו כלם גובים מעדית כמו שבארנו אם מכר אחר כן בינונית וזבורית ושייר עדית לפניו אין ספק שכלם באים וגובים מן העדית שאין מקום לומר אי אפשרי בתקנת חכמים במקום שחב לאחרים מלבד תובע שלו ולא שתפרש מצד שאותו שנשאר בידו נקרא בני חרי אצל אותם של לוקח שני ששניהם משועבדים הם וטרפא שלהם שוה אצל זה שאם תאמר שנכסי לוקח שני נקראים משועבדים בערך אל נכסי הראשון א"כ אפילו לא היתה עדית אחרונה אתה אומר כן הא אין הטעם אלא מפני שלוקח שני אומר לו הרי עדית היה אחרון ואי אפשר לו עכשו להפקיעך ממנו בטענת אי אפשרי מטעם שכתבנו ועוד מטעם אחר שכל המפקיע עצמו מן התקנה צריך להזמין עצמו לדין כלומר איני רוצה בתקנה אלא בדין אבל זה שאין עשיית הדין בידו שהרי אין בינונית וזבורית בידו אין לו רשות להפקיע התקנה אבל אם מכר את העדית ושייר לעצמו בינונית וזבורית שמא אתה סבור שיהו כלם גובים מן העדית שהיה אחרון הואיל ואין כאן טעם אי אפשרי שהרי אין לוקח ראשון רוצה עכשו בדין אי אפשרי תדע שאין הדבר כן ואין גובין כלל אלא כולו בדיני מה מכר לו ראשון לשני כל זכות שתבא לידי ואחר שהראשון היה רשאי להגבותם בבינונית אף על פי שלקח עדית אחרונה כמו שביארנו אף אלו אומרים לו לך אצל בינונית כאלו הבינונית בידם שהם עומדים במקום הראשון לטענה זו ודוחים לבעל חוב אצל בינונית של ראשון וכתבת אשה לזבורית ואין הפרש בזו בין שמכר ראשון לשני באחריות בין שמכר שלא באחריות:

רמב"ם הלכות מלוה ולוה פרק יט הלכה ו

מכרן לאחד זו אחר זו הרי הלוקח נכנס תחת הבעלים, בד"א שלקח עידית באחרונה אבל לקח זיבורית באחרונה כולן גובין מן הזיבורית שהרי אומר לטורף כשיבא לגבות מן השדה שלקח תחלה הרי הנחתי לך מקום לגבות ממנו, ולמה אינו אומר לו הטורף כך אם לקח עידית באחרונה ותגבה האשה ובעל חוב מן העידית שלקח באחרונה, שזו תקנה היא ללוקח והרי אומר לוקח להן אי אפשרי בתקנה זו אלא כל אחד מכם יגבה מן הראוי לו.

רי"ף מסכת בבא קמא דף ב עמוד ב

ת"ר מכרן לאחד או לשלשה בני אדם כאחד כולן נכנסו תחת הבעלים זה אחר זה כולן גובין מן האחרון אין לו גובין משלפניו אין לו גובין משלפני פניו האי מכרן לאחד היכי דמי אילימא בבת אחת השתא לשלשה בני אדם כאחד דאיכא למימר דחד מינייהו קדים אמרת כולן נכנסו תחת הבעלים מכרן לאחד בבת אחת מיבעיא (אלא פשיטא בזה אחר זה ולימא ליה הנחתי לך מקום לגבות הימנו הכא במאי עסקינן כגון שלקח עידית באחרונה אי הכי ליתו כולהו לגבות מן העידית משום דאמר להו אי שתקיתו ושקליתו כדיניכו שקולו ואי לא מהדרנא שטרא דזיבורית למריה ושקליתו מזיבורית אי הכי [דף ח' ע"ב] בנזקין נמי נימא הכי אלא ביתמי עסקינן דלאו בני פרעון נינהו הלכך ליכא למימר הכי) ואסיקנא מכרן לאחד אפילו בזה אחר זה ואי לקח זיבורית באחרונה מצי למימר לכל חד וחד מינייהו הנחתי לך מקום לגבות ממנו דלא אמרינן בכי הא מילתא כולן נכנסו תחת הבעלים אלא הכא במאי עסקינן כגון שלקח עידית באחרונה והיינו טעמא דלא אתו

כולהו [גבון] מעידית משום דאמר להו לוקח טעמא מאי אמור רבנן הנחתי לך מקום לגבות ממנו משום תקנתא דידי אנא לא ניחא לי בהאי תקנתא כדרבא דאמר רבא כל האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לו מאי כגון זו כדרב הונא אמר רב דאמר רב הונא אמר רב יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה

המאור הגדול מסכת בבא קמא דף ג עמוד א

הכא במאי עסקינן כגון שלקח עידיית באחרונה. הרב אלפסי ז"ל לא פירשה כל הצורך ונראה לנו בגמ' דביתמי עסקינן אבל בלא יתמי נראה כי דין אחר הוא ניזקין ובע"ח בבינונית וכתובת אשה בזיבורית משום טעמא דאמר להו אי שתקיתו שתקיתו ואי לא מהדרנא שטרא דזיבורית למאריה וכדאמר' בגמ' אי הכי בניזקין נמי נימא הכי ונגבינהו בבינונית כך נראה מסוגיא דשמעתא אלא כיון שראינו לרב ז"ל שפסק במס' גיטין כרבא בשטר דכתוב בו שבח שגובה מן היתומים מן העידיית והתם אוקמא רבא להא דתאני אברם חוזאה אין נפרעין מנכסי יתומין אלא מן הזיבורית ואפי' הניזקין כר' ישמעאל דאלמא לר"ע הניזקין לעולם דינו בעידיית ואפי' מן היתומים וה"ה לנכסים משועבדים דכי הדדי נינהו בהאי דינא וקי"ל כר"ע הלכך ליתיה תוב להאי טעמא דא"ל אי שתקיתו שתקיתו וכו' ולעולם הניזקין דינן בעידיית והאי דקתני הכא בזה אחר זה כולם גובין מן האחרון דמשמע אפי' מן הזיבורית י"ל ר' ישמעאל היא ולא ר"ע וכאוקימתיה דרבא התם במס' גיטין אבל לר"ע לעולם הניזקין דינן בעידיית.

רבינו חננאל מסכת בבא קמא דף ח עמוד א

ת"ר מכרן לאחד או לשלשה כו' היו לו עידיית ובינונית וזיבורית ומכרן לאחד או לשלשה כאחד כולן נכנסו תחת הבעלים מגבין לנזקין מן העידיית ולבעל חוב בבינונית ולכתובת אשה בזיבורית ואקשי' אמאי נימא הנחתי לך מקום לגבות ממנו ופרק' כגון שלקח עידיית באחרונה והיינו טעמא דלא גבו מן העידיית משום דאמר להו אי שתקיתו ושקליתו כדינייכו שפיר ואי לא מהדרנא זיבורית למריה ואמינא לכו הנחתי לכם מקום לגבות ממנו ושקליתו כולהו מן הזיבורית. ואקשי' אי הכי בנזקין נמי נימא הכי וכל שכן לבעל חוב דתנן אין נפרעים מנכסים משועבדין במקום שיש בני חורין ואפילו הן זיבורית ונדחת. ואוקימנא כגון שמת הלוח ולא שבק מידי דיתמי לאו בני פירעון נינהו ושעבודא על הלוקח רמיא הלכך לא יכול למימר מהדרנא שטרא דזיבורית למריה ולעולם כגון דזבן עידיית באחרונה ואמאי לא גבו כולהו מן העידיית דיכול למימר להו מאי טעמא אמור רבנן אין נפרעין מנכסין משועבדין כו' משום תקנתא דלקוחות דאמר לוקח הא תקנתא לא ניחא לי בה ודינא בהדאי כדרבא דאמר רבא כל האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו ששומעין לו מאי כגון זו כדרב הונא דאמר יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה.